

СТАНОВИЩЕ

на проф.д-р Савка Шопова-Маркова, д-р хонорис кауза на НМА

"проф. Панчо Владигеров"-София

за защита на докторската дисертация на Албена Георгиева Кехлибарева Стоянова на тема "Някои естетически, артикулационно-фонетични и ансамблови проблеми в интерпретацията на "Lied" от епохата на романтизма и постромантизма - XIX и началото на XX век".

Познавам Албена Кехлибарева като великолепен камарен изпълнител, с изключителната способност да пее и да си акомпанира сама - много рядко срещан ансамбъл.

Глава първа 1.1. В първа глава дисертантката се спира на възникването на жанра "Lied", като се позавава на древни източници, описващи "музическото изкуство". То се е разпространявало от странстващи певци/ рапсоди и аеди/, акомпаниращи си с битувачи за времето си народни инструменти. Албена Кехлибарева цитира исторически данни, които научно потвърждават съществуването на такъв жанр/ напр. в трудовете на Даниел Фридерики - немски музикант, живял 1684" - 1738г/

1.2. Във втория раздел дисертантката ни запознава с обособяването на жанра още в древногръцкото театralno изкуство, кое то включва в представленията си и певци, танцьори, клоуни, за разнообразие на действието. Следва проследяване на развитието на жанра в легендата за Орфей, използването му в древен Рим и се стига до Средновековието. Именно от края му и началото на Ренесанса, Кехлибарева цитира писменни данни за обособяване на жанра. Неговото развитие тя намира в едногласните и многогласни творби на църковна музика, отразени в произведенията на действащи композитори.

Така историческия преглед на Албена Кехлибарева стига до Романтизма, в която епоха жанра "Lied" подчертано се използва от композиторите, които прегръщат този жанр, като виждат в него доказателство за жизнеността на този вид изкуство.

Глава втора 2.1. В тази глава дисертантката анализира творбите на големите композитори на романтизма, които довеждат жанра "Lied" до неговата кулминация.

Франц Шуберт първи започва да отделя шаблонно-възприетия начин на композиране на песен/обикновено върху фолклорни мотиви и в куплетна форма/ и да я превръща в авторска песен. Неговото творчество е изградено върху дълбоко проникване в лиричния текст, с бликаща мелодичност, подходящи хармонични багри, нюансириани от човешкия глас и незаменимия, пряко участващ в драматургичната линия клавирен съпровод. Тези изразни средства оформят неповторимото Шубертово вокално творчество, което служи за основа на всички следващи творци.

Песенното творчество на Роберт Шуман често се пренебрегва, затъмено от великолепните му клавирни и симфонични шедьоври. Но убедено мога да кажа, че песните на Шуман не отстъпват от нивото на другите му композиции. Той вниква задълбочено в избраните стихове и ги обгръща с най-разнообразни нюанси. В своите изследвания Албена Кехлибарева подчертава, че избирайки лириката на свои съвременници, музикалният език на Шуман бележи "по-субективно-романтична светодушествителност".

Естествено следват известните имена на Феликс Менделсон-Бартолди, Карл-Мария фон Вебер и много други съвременници, творили и оставили здрави следи в този жанр. Но не може да не се отбележи новаторския подход на Ференц Лист, който разчува класическата линия, въвежда равностойния, великолепен акомпанимент, както и многопластовото нюансиране на двете партии. В композициите му е използван умело оргел-пункта, размянянето на първенствувашите роли на двете партии, с които изразни средства утвърждава и развива този жанр в нова посока.

Жанра "Lied" се разпространява и извън немско-говорещите страни. Албена Кехлибарева отбелязва песенното творчество на Фредерик Шопен, Едуард Григ, Нилс Гаде и др. и стига до големия автор Йоханес Брамс. Тя отбелязва, че в неговите песни се чувства абсолютното покритие

на лиричния текст, богато нюансиран и в двете партии, мелодично обагрен и духовно приобщен към върховите постижения на този жанр.

2.2. В този раздел дисертантката обръща внимание на много важният подбор на текст при песенното творчество – затова творците се обръщат към поети като Хайнз, Айхендорф, Мьорике. С примери тя доказва своята теза, като цитира изследователи, според които жанра "Lied" означава "да се изпее поезията".

2.3. Тук Албена Кехлибарева обръща внимание на историческото развитие на водещите европейски държави, в които революциите довеждат до нови политico-икономически промени, отразили се и в културния живот. Например в немско-говорещите страни се налага операта с текста¹⁰ на немски език/нека само да споменем успеха на "Вълшебният стрелец" от Вебер/, което е победа над властващата¹¹ по това време вълна на италианското изкуство.

2.4. В този раздел дисертантката обръща внимание на изпълнение на песните, което винаги трябва да бъде на оригиналния език. Много полезни са съветите, които отправя към педагогите, преподаващи този вид музикално-учебен материал – те трябва да изискват точното¹² нюансиране на немската реч.

Глава трета 3.1. е посветена на Хуго Волф, прочутия с песенното творчество автор, въплътил всичко постигнато от неговите предшественици в жанра "Lied". Вдъхновен от поезията на своите съвременници Айхендорф, Мьорике и переводната лирика на Хейзе, Волф се възхищава на словесната им ритмика, на вътрешната им чувствителност, на словесната им ритмика. Претворявайки ги, неговите основни изразни средства са привличащата, магнетична мелодика, върху основата на лайтмотива и обагрена от речитативните и контрапунктични линии. Отстоявайки своето виддане, Албена Кехлибарева твърди, че "при Хуго Волф жанра "Lied" доен¹³ тига своя връх на развитие". Ценни са съветите, които тя дава за интерпретацията на неговите песни.

3.2. В този раздел дисертантката ни запознава с композиторите, тъй като "преди", "по време" и "след" Волф. Тя установява, че жанра "Lied" от една страна е "минимализиран оперен прототип", а от друга страна е "отрицание на операта, с нейните често повърхностни сюжети, бутафория и енергичността на високия еталон на поезията".

3.3. Тук Албена Кехлибарева изследва връзката между вокалната и клавирна партии. Тя се връща към създаването на жанра още от Филип Емануел Бах и стига до върховото творчество на Волф, като се спира на тясното сътрудничество на двете партии.

Глава четвърта В тази глава дисертантката продължава да следи развитието на жанра при Макс Регер – предан последовател и почитател на Хugo Волф, кое то изразява в песенния си цикъл "На Хugo Волф". Регер е известен като органов композитор/знаем, че сам, той е бил ~~финанс~~ блестящ органист/. Но неговата любов към песента се изразява ярко в 334-те му песни. Една част от тях са вдъхновени от библейски сюжети, което изисква от изпълнителите основно запознаване с текста и със събитията свързани с него.

Глава пета В тази глава Кехлибарева отново разглежда връзката между текст и музика. Напомня за историческото развитие на тази връзка, като счита че качествено нов прочит на текста открива в песните на Шуман, Волф, Регер, Штраус, Малер. Така, стигайки до наши дни, тя констатира, че проблема текст-музика винаги стои в центъра при композиране на вокална музика.

Приносните елементи в този труд намирам:

На първо място в историческите изследвания на Албена Кехлибарева, изразени в цитираните писменни доказателства за развитието на жанра "Lied", за кое то са ползвани 250 научни труда.

Много полезни са направените анализи на песни в 2-ра, 3-та и 4-та глави, съпроводени от подходящи съвети за тяхната интерпретация, кое то е педагогически принос към обучението на младите изпълнители.

Приносни белези носят и полезните цитирани изследователи на творчеството на композиторш, творили в този жанр, както и споменаване то на концертното изпълнение на видни изпълнители в България и чужбина. Не на последно място прибавям и богатата концертна и записна дейност на Албена Кехлибарева, изпълнила по-голямата част от посочените произведения на композитори, творили в жанра "Lied".

Въз основа на посочените данни, убедено предлагам на почитаемото жури, на доц. Албена Кехлибарева да бъде присъдена академичната степен ДОКТОР.

07.09.2015 г.

София

Рецензент:

проф. д-р Савка Шопова-Маркова